

КООПЕРАЦІЯ ЯК МЕХАНІЗМ АКТИВІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ

М. Ф. Плотнікова, к. е. н., доцент
Житомирський національний агроекологічний університет

Розкрита сутність кооперації як механізму забезпечення сільського розвитку. Висвітлено основи організації кооперативів при сільських громадах. Сформовано пропозиції активізації кооперативного руху населення.

Постановка проблеми. Питання розвитку сільських територій тісно пов'язане з гармонізацією відносин людини та природи, оптимізацію трансакційних витрат та контактів. Отримання синергетичного ефекту в результаті такої взаємодії найбільш повно проявляється в умовах функціонування обслуговуючих кооперативів та споживчих спілок як механізмів активізації виробничої діяльності та забезпечення більш повного задоволення потреб населення. Наявні асиметрії та диспропорції розвитку сільських територій, відсутність системної державної політики зумовили пошук альтернатив самоорганізації населення та підприємницьких структур, що сприяло поширенню неформальних кооперативів при територіальних громадах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку кооперативних засад господарської діяльності на сільських територіях присвячено праці М. Маліка, який наголошує на особливій соціально-економічній функції кооперативів [1], Г. Черевка та В. Збарського, які відмічають інтеграційно-паритетну функцію кооперації в умовах обраного Україною вектора розвитку [2–3], В. Зіновчука, який відмічає еволюційний характер розвитку кооперації як етапу формування економічної системи [4], Л. Молдаван, що наголошує на соціальній орієнтованості кооперативів у напрямі подолання бідності [5], П. Березівського, який вивчав потенціал територій щодо створення кооперативів [6] та ін. Водночас недостатньо вивченим залишається питання активізації самозайнятості мешканців сільських територій через організацію обслуговуючих кооперативів при сільських громадах.

Мета та методика дослідження. Метою дослідження є систематизація рекомендацій щодо практичного застосування обслуговуючої кооперації як механізму активізації соціально-еколого-економічних процесів на сільських територіях. Методика дослідження ґрунтується на поєднанні монографічного методу з

аналізом, синтезом, порівнянням, індукцією, дедукцією, науковим узагальненням і абстрагуванням та інтуїтивно-прогнозним передбаченням.

Виклад основного матеріалу. Сутністю еволюції (під еволюцією в даному випадку розуміємо трансформацію якостей систем з більш низьких у більш високі) є зростання потенціалу об'єкту, набуття нових властивостей. Повторюючи тезу з смарагдових скрижалей Гермеса Трисмегіста «що зверху, те й знизу» [7], подібно до клітин тіла, що дію самостійно та розрізнено, водночас складаючи єдиний організм, який діє цілеспрямовано на спільне благо, так і людське суспільство являючи собою множину різнорідних за своєю суттю, якісними властивостями, навичками та уподобаннями систему, створює ефект синергії в разі кооперації та взаємодії, формуючи спільноту (рис.). Взаємодія та взаємообумовленість впливів окремих індивідів на суспільство в цілому внаслідок наявності відмінностей у якостях, властивостях та здатності до пристосування умов зовнішнього середовища дозволяє посилити стійкість системи та її здатність до розвитку. Чим більшими навичками та духовним композитом (сукупність наявних якостей та властивостей, що ними володіє особа, у їх цілісній взаємодії та взаємовпливові одне на одне) володіє індивід, чим більшу чуттєвість душі виявляє, тим більш результативною є взаємодія.

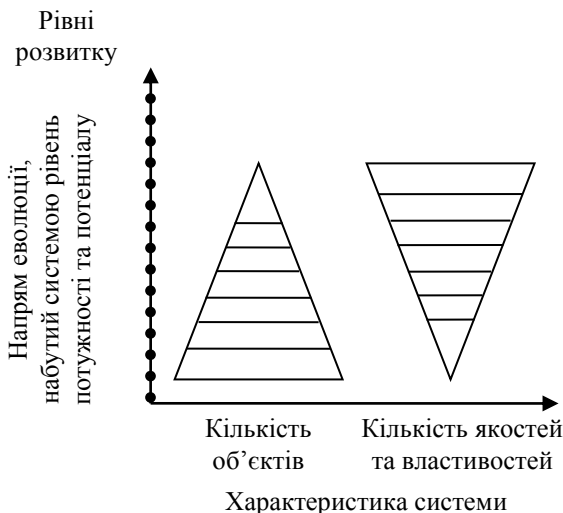

Рис. Взаємозв'язок між потенціалом та якостями системи

Цілісно сформовані задачі суспільства приймають такий взаємодії через виховання душі та кооперацію. Враховуючи, що наука не може відірватися від духовності (матерія лише одна з форм прояву енергії величезний діапазон якої існує в просторі), необхідним постає обґрунтування механізмів формування енергопотенціалів, що дозволяють досягати верхньої межі рівнів розвитку. При цьому кожній особистості необов'язково формувати композит з усіх наявних на відповідному рівні якостей та властивосте, достатньо забезпечити сумарний енергетичний потенціал наступного рівня.

Прототип нової форми сільського населеного пункту – поселення, що живе за принципами органічного виробництва, безвідходної життєдіяльності та практики ноосферної освіти та виховання. Мінімальною площею земельної ділянки, що дозволяє сформувати самодостатню територію згармонізованого розвитку, спроможного забезпечити механізми стійкого зростання, є 1 га. Наявність ділянок меншої площі створює підстави для складання генерального плану населеного пункту з врахуванням принципів родових садиб (розмір садиби 1 га, межові проходи між садибами не менше 3 м та ін.) та врахуванням всіх форм інфраструктури. Найбільш ефективними формами організації населення в них є:

1) управління – громадська організація як форма управління життєдіяльністю на території даної громади у співпраці з місцевими органами влади;

2) життєдіяльності та господарювання: виробничій діяльності – обслуговуючий кооператив, задоволенню потреб мешканців – споживчі товариства, щодо діяльності яких сформована законодавча база, а ефективність роботи досягається за рахунок формування колективу з духовних однодумців;

3) людського розвитку – використання в освіті і вихованні принципів ноосферної освіти (виходячи з поняття ноосфера як живий простір, обґрунтоване В. І. Врнадським), [8].

Духовне виховання заломлюючись в кожній людині індивідуально під час взаємодії між особами дає неочікувані позитивні композиційні рішення в розвитку суспільства (варто говорити про ефект синергії, реалізований внаслідок кооперації зусиль учасників). Чим вищою є свідомість окремо розглянутого індивіда в суспільстві, тим більшою є ймовірність вирішення на більш високому рівні композиційного впливу об'єднання людей єдиною світоглядною базою. Питання екології людини та екології свідомості є базисом суспільного соціально-еколого-економічного розвитку. Для успішного довгострокового розвитку сільських населених пунктів необхідним є

системне і систематичне підвищення духовного та культурного рівня населення та участь в цьому процесі хоча б 10 % мешканців територій, які напрацьовують світоглядну базу обґрунтовану членами поселення – реалізації себе через життя в родовій садибі. В якості родової садиби ми розуміємо неподільну земельну ділянку, площею один гектар, що надається повнолітнім громадянам України безкоштовно, у довічне успадковане користування і володіння без права продажу, для будівництва будинку, створення та ведення присадибного господарства, без оподаткування землі, будівель і врожаю, що діє відповідно до принципів гармонії взаємодії людини та природи, творчості, спадщини, системної безпеки, взаємодії та кооперації між поселенцями і навколишнім світом, самоорганізації та розумної достатності. Земельна ділянка та зведена на ньому садиба набувають статусу житла [8].

Враховуючи високу соціальну та політичну значимість і ефективність ідеї розвитку родових садиб, а також можливість її реалізації в рамках планової роботи державних структур, без залучення додаткових бюджетних коштів пропонуємо: 1) сприяти обговоренню та популяризації питання щодо процесу розвитку родових садиб (у формі «круглого столу») з відповідними міністерствами і відомствами за участю представників поселень з різних регіонів України, представників місцевих органів влади (голів сільрад) та деяких обласних департаментів агропромислового розвитку; 2) запропонувати обласним департаментам агропромислового розвитку розглянути питання відродження сільських територій через реалізацію проекту «Родова садиба» за участю відповідних обласних державних організацій, громадських Рад при обласних державних адміністраціях, представників райдержадміністрацій та поселенців або ініціативних груп області; 3) вивчати напрям сталого розвитку сільських територій на засадах «Родова садиба»; 4) запровадити в навчальні програми курсу «Родова садиба»; 5) сформувати пропозиції з цього питання для їх включення в концепцію розвитку сільських територій; 6) підготувати пропозиції щодо започаткування пілотних проектів з відродження сільських територій через реалізацію проекту «Родова садиба».

Висновки. Саме громадські організації в територіальній громаді, являючись керуючою структурою для поселення і організовуючи систему духовного вдосконалення своїх членів, визначають перспективи його еволюційного позитивного багатофункціонального розвитку. Натомість ноосферна освіта організовує членів поселення, починаючи з підростаючого покоління.

Наявність в родових поселеннях фахівців багатьох спеціальностей має стати відправною точкою для багатофункціонального розвитку сільських територій через реалізацію діяльності обслуговуючих кооперативів та споживчих спілок.

Список використаних джерел

1. Малік М. Й. Проблеми та перспективи розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів / М. Й. Малік / Розвиток сільських територій: Сільськогосподарська кооперація. – 36. Наук. Праць економістів-аграрників. – Львів: Львівський нац. ун-т ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, 2012. – С. 7–13.
2. Черевко Г. В. Явище кооперації в аграрній економіці: проблеми розвитку / Г. В. Черевко / Наукові і практичні аспекти сільської кооперації. – 36. наук. доп. – Львів: Львівський нац. аграр. ун-т, 2013. – С. 200–205.
3. Збарський В. К. Участь селянських домогосподарств у процесах кооперації та агропромислової інтеграції / В. К. Збарський, М. П. Канінський // Економіка АПК. – 2011. – № 12. – С. 87–92.
4. Зіновчук В. В. Роль кооперації у реалізації диверсифікаційних намірів сільськогосподарських товаровиробників / В. В. Зіновчук, В. І. Ткачук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.znau.edu.ua/visnik/2011_2_2Z131.pdf
5. Молдаван Л. В. Роль кооперативів у подоланні сільської бідності / Л. В. Молдаван, Д. Ф. Крисанов, Л. О. Удова // Економіка АПК. – 2010. – № 11. – С. 121–129.
6. Березівський П. С. Потенційні можливості Львівщини у формуванні кооперативів / П. С. Березівський // Економіка АПК. – 2013. – № 4. – С. 70–76.
7. Изумрудная скрижаль. Текст, перевод и комментарии К. Богуцкого // Гермес Трисмегист и герметическая традиция Запада. К.: Киев-М., 1998. – 124 с.
8. Родова садиба: економіка, технології, комунікації, екологія / М. Л. Васильєв, І. Г. Грабар, С. В. Молодецька, М. Ф. Плотнікова. – Житомир: Рута, 2017. – 272 с.